

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA
PROGRAMI

A1 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ
UZUN TEZİ

SINIFLI YAPI VE TOPLUM

Danışman Öğretmen: Zühal Baloğlu
Öğrencinin Adı: Sinan
Öğrencinin Soyadı: Pehlivanoglu
Diploma Numarası: 001129-031
Sözcük Sayısı: 3973

Araştırma Konusu: Orhan Kemal'in "Bereketli Topraklar Üzerinde" adlı romanındaki sınıflı toplumsal yapının odak figürler üzerindeki etkileri

İçindekiler:

Öz	2
1. Giriş	3-4
2. Eğitimsizlik	4-10
2. a) İflahsızın Yusuf	5-8
2. b) Köse Hasan	8
2. c) Pehlivan Ali	9-10
3. Siyasal Oluşum	10-16
3. a) İflahsızın Yusuf	11-13
3. b) Köse Hasan	14-15
3. c) Pehlivan Ali	14-16
4. Sonuç	16-17
Kaynakça	18

Öz:

Türk Dili Ve Edebiyatı A1 dersi kapsamında, Orhan Kemal'in "Bereketli Topraklar Üzerinde" adlı yapıtını Türkiye'nin o dönemdeki siyasal yapısını ve bunun kırsal kesimdeki insanlara yansımalarını, özellikle eğitimsiz insanların bu koşullardan nasıl etkilendiğini inceledim. "Bereketli Topraklar Üzerinde" romanında şehir yaşamının getirdiği endişe, telaş ve koşturmaca içinde gözden kaçırılan insan gerçekliğinin aktarıldığı görülür. Evrensel sömürü sistemi ve sınıfsal yapının Türk kültür ve yaşamı üzerindeki etkisinin değerlendirildiği yapıtta, para kazanmak umuduyla köyden şehire gelen üç odak figürün, toplumsal yapıdaki farklılıklar nedeniyle yaşadıkları sosyal gerçekliği; "Siyasal Oluşum" ve "Eğitimsizlik" başlıkları altında incendi. Odak figürlerin yaşadıklarını bu olgular açısından ele alarak değerlendirildi. Değerlendirmeler kitaptan alıntılar ile desteklendi. İnceleme sonucunda o yıllardaki toplumsal gerçekliğin odak figürleri pek çok açıdan etkilediği sonucuna ulaşıldı.

Öz Sözcük Sayısı: 116

1. Giriş

Tarih boyunca toplumlar pek çok değişime uğramıştır. Her toplumun kaçınlmaz olarak yasadığı bu değişimler, toplumsal yaşamın siyasi ve ekonomik yapısına da yansır. Bu değişimlerin, bireyler arasındaki ilişkilerde de etkili olduğu bir gerçektir. Özellikle sınıflı toplumsal yapılarda bunun yarattığı sosyal adaletsizlik, bireyler arasındaki ilişkileri belirlemede önem taşır. Orhan Kemal'in "Bereketli Topraklar Üzerinde" adlı yapıtında da, toplum içindeki sosyal adaletsizlik, üst sınıfın oluşturduğu baskı ve alt sınıfın ezilişi görölür.

Yapıtta üç arkadaş; Pehlivan Ali, İflahsızın Yusuf ve Köse Hasan'ın köylerinden, diğer herkes gibi, para kazanmak için Çukurova'ya gidişleri ve burada ağa sınıfı ile taşeronlar tarafından sömürölmeleri anlatılır. Üç arkadaş, hemşerilerinin Çukurova'da bir fabrikası olduğunu duyarlar ve orada çalışmak amacı ile köyden ayrılırlar. Yola çıkarken, hemşerilerinin onlarla ilgileneneğini, hemen bir iş vereceğini düşünürler. Kimisinin gaz sobası, kimisinin kızına söz verdiği hediyeleri almak gibi hayalleri vardır. Bu hayallerin gerçekteşmesi Çukurova'da kazanacaklarını umut ettikleri paraya bağlıdır. Bu üç arkadaş salınan haber üzerine hemşerilerinin fabrikasında çalışmak üzere yola çıkarlar. Yusuf hemşerisine kendini anlatmayı başararak arkadaşları ile fabrikada ise girmeyi başarır. Kötü koşullarda çalışır, hastalıklar ile mücadele eder ancak koşullara başkaldırıp haklarını aradıkları için işlerine son verilir. Daha sonra Yusuf ve Ali, hastalandığı için Hasan'ı geride bırakarak bir inşaatta ise girer. Burada Yusuf aynı olayları yaşamamak için, kendini işine verir, başka hiçbir şeyle ilgilenmez, Kılıç Usta'nın bir dediğini iki etmez. Köse Hasan ise bir süre sonra hastalığa yenik düşer. Onu buralara taşıyan kişi olan Yusuf, bu haber karşısında kendini kötü hisseder. Yusuf, artık sistemle uzlaşan birey olmayı öğrenmiştir. Bir süre sonra ustasının yerine geçer. Pehlivan Ali bir kızın peşine takılmış, bir tarlada işe başlamıştır ancak kısa süre sonra, kızda gözü olan ustalar tarafından işten uzaklaştırılır.

Gittiği fabrikada kontrolden çıkan makinaya sıkışarak hayatını kaybeder. Romanın sonunda geriye, kendini şehrin hayal rüzgârlarına kaptırmamış ancak düzenin gerçeğine teslim olmuş Yusuf, elinde köyden çıkarken hayalini kurduğu gaz sobası ve arkada bıraktığı iki arkadaşı kalmıştır.

Roman boyunca anlatılan siyasi oluşum ve feodal yapı pek çok kişinin yaşamını etkiler. Üreten sınıf olan işçilerin ekonomik açıdan, buna bağlı olarak da siyasal açıdan güçlü işverenler için çalıştığı bu sınıflı yapıda hep ezildiği görölr. Ağalık sisteminin hüküm sürdüğu bir toplumda yasayan Yusuf, Ali ve Hasan'ın sömürü düzeninin içinde yitirdikleri hayalleriyle bu düzenin insanları yutan tarafını yansıttıkları söylenebilir. Odak figürlerin eğitimsizlikleri ve aresizleri bu sömürü döngüsünü güçlüden yana kolaylaştırırken, sisteme boyun eğmedikleri her yerden kovulur, pek çok iş değiştirmek zorunda kalırlar. Nereye giderlerse gitsinler sistem ile uzlaşmadıkları sürece o ortam onlar için kalıcı olmaz. Köse Hasan kısa sürede sisteme boyun eğer, Pehlivan Ali neden-sonuç bağlantısı kuramayışı ve duygusallığı nedeniyle acımasızca sömürölür ve canından olur. Çalışmanın, ter dökmenin, yorulmanın ve sömürölmenin ekonomik bir zorunluluk olduğunun farkına varan Yusuf ise kendini işine vermeyi, çalışmayı en önemlisi boyun eğmeyi seçer ve kendi küçük dünyasında bir "başarıya" ulaşır, hayatta kalır.

Bu alışmada "Bereketli Topraklar Üzerinde" romanındaki odak figürler üzerinden sınıflı toplumsal yapının bireyler üzerindeki etkileri incelenecektir. Tez konusu "Eğitimsizlik" ve "Siyasi Oluşum" ana başlıkları altında irdelenecektir.

2. Eğitimsizlik

Eğitim, insanın insan olduğunun ayırımına varması ve insancıl yaşam koşullarına sahip olabileceğini anlaması için gerekli temel koşuldur. Doğaldır ki bilgilenme eğitimden geçer, ancak bu eğitim sadece salt bilgiyi öğrenmeyi değil, insana etik değerler, bireysel ve

toplumsal bilinci katar. Çinli filozof Kuan-Tzu'nun dediği gibi “yüzyıl sonrası ise düşündüğün, halkı eğit”², eğitim bireysel bilinçlendirmeyi, sağladığı gibi, toplumun genelinde etkili olduğu takdirde, yüzyıllar boyu sürecek barış ve huzur ortamını da yaratır, kalıcı başarıyı ve huzuru getirir.

Bireysel alanda incelendiğinde ise eğitimsiz insan, refleksleri ile dar dünyasında, estetik duyguları tanımadan, haklarını bilmeden, her türlü sömürüye açık bir varlıktır; araştırma, sorgulama, öğrenme yetisini kazanamadığı için eğitilmiş kişilere göre daha çok hata yapar. Bilinçsiz insan iç ve dış sömürünün, sömürüleni olmak yazgısından kurtulamaz. Böyle bir kişinin nesnel ölçütleri ve doğruyu saptayacak gelişmişliğe ulaşamamış oluşunun, kandırmaca söylemler ile yaşamını sürdürmesi sonucunu doğuracağını söyleyebiliriz.

"Bereketli Topraklar Üzerinde" adlı yapıtta üç arkadaşın, Yusuf, Hasan ve Ali, yolculuklarının ve başlarına gelenlerin temelinde eğitimsizliğin yattığı sonucuna varabiliriz. Roman boyunca bu üç arkadaşın eğitim seviyeleri, deneyimsizlikleri ve yaşadıklarından ders alma yeteneklerinin olmayışı ve çaresizlikleri her birinin yaşamını farklı yerlere taşıyacak ve geleceklerini belirleyecektir.

2.a) İflahsızın Yusuf:

Yusuf'un, köyden Çukurova'da çalışmak için birlikte çıkan üç arkadaş içinden, en tecrübeli ve yaptıkları ile en doğru kararları veren figür olduğu söylenebilir. Yusuf daha önce köyünden ayrılmış, Sivas'ta bir cer atölyesinde çalışmış ve ölmeden önce gurbette çalışmış olan amcasının sözlerini benimsemiş olduğundan şehrin cazibesi, ara sokaklardaki tehlikeleri, insanı nasıl soyup soğana çevireceği hakkında az da olsa bir bilgi sahibidir ve bildiklerini romanın başlarında sık sık dile getirmektedir. “*Lakin biz biz olalım şehir yerinde göz kulak olalım kendimize kardaşlar. Neden dersiniz, şehir yeri köy yerine benzemez. Şehir*

adamı köylüyü cin çarpar gibi çarpar. Birbirimize iyice sarılalım. Anca beraber kanca beraber." (Kemal, 2)

Yusuf bir hemşerilerinin Çukurova'da fabrikası olduğu ve orada çalışabilecekleri düşüncesi ile elinde hiç bir somut kanıt; mektup, belge olmaksızın iki arkadaşını da pesine takıp Çukurova'nın yollarını tutmuştur. Ancak Yusuf'un, Çukurova'ya çalışmaya çıkan bu üç adamın, orada karşılaşabilecekleri güçlükleri bütünü ile kestirmesi olanaksızdır. Yusuf, her ne kadar ayrılmamaları gerektiğini yineleyip dursa da bir süre sonra arkadaşlarını kontrol edemez. Hasan ve Ali çok geçmeden büyük şehrin kurbanları arasına katılırlar. Kısacası, bu üç arkadaş şehrın, fakirlerin ve çaresizlerin ruhundan beslenen, sınıflı toplumsal yapısı içine iten ilk şeyin Yusuf'un eğitimsizliği ve bilinçsizliği ile güçlenmiş hayalleri olduğunu söyleyebiliriz.

Üç arkadaşın bilinçsiz bir kararla ölçüp tartmadan yola çıkışlarının yanlışlığı romanın başında, Adana garına vardıkları anda belli olur. Odak figürler trende, Veli ve Yunus adında iki kişi ile tanışır. Veli, Yusuf'a benzer. Şehirle ilgili az çok bir deneyimi vardır, ancak kendisini diğerlerine şehir yaşamıyla ilgili çok fazla bilgi sahibiymiş gibi gösterir. Yunus ise Veli'den farklı olarak, dokuz ay makine eğitimi almış, bir ustanın yanında çalışmıştır. Yunus'un bu tecrübesi onun iş olanaklarını arttırmaktadır. Bu yönüyle Yunus'un romanda Yusuf için bir izlek görevi gördüğü söylenebilir. Yusuf da Veli gibi eğitimin insanın toplumdaki yerini değiştirdiğinin farkındadır. Bu nedenle söylenen motor parçalarını bilir gibi yapar, kendini olduğundan farklı göstermeye çalışır. Taa ki, Adana garına varana ve Yusuf aslında ellerinde fabrika sahibi hemşerileri ile bağlantı kurmalarını sağlayacak bir mektup ya da belgeleri olmadığını söyleyene kadar. Yunus ve Veli, şehirde soyut hemşeriliklerin, ayağı yere basmayan hayallerin bir değerinin olmadığını ve bu umutların Yusuf, Ali ve Hasan'ı, açgözlü insanların elinde oyuncak edeceğinin farkındandır, ancak odak figürler henüz bu gerçeğin ayırında değildir.

"Demek siz kadere kırk beş gidiyorsunuz? ... Tanımıyoruz ki konuşmuşluğumuz olsun bre usta. Lakin yanına varır, halimizi arz edersek bize acır dedik. Hele hemşeri olduğumuzu da öğrenirse... Sen olsan, hemşerin şurda dururken şehirliyi mi çalıştırırın, hemşerini mi?" (Kemal 30)

Yusuf fabrikaya ulaşır ulaşmaz, hiçbir şeyin beklediği gibi olmadığını görmüştür. Çukurova'ya gelince, hemen işe başlayacaklarını düşünen Yusuf, sıcağın altında uzun süre beklemesine rağmen fabrikanın kamışından girmeyi bile başaramaz. Başka türlü olmayacağını anlayınca da kendini kararlı bir biçimde fabrika sahibi olan hemşerisinin arabasının önüne atar. Bu pamuk fabrikası, üç arkadaşın ilk iş yeri, yollarının ayrıldığı ilk yer ve eğitimsizliklerinin başka insanlar tarafından kullanılmasının başladığı uzamdır. Bu üç arkadaş; Yusuf kirli koza, Ali kırmacılık, Hasan ise sulu koza olmak üzere cır cır bölümünün üç ayrı bölümüne yollanır. Cır cır bölümünün ırgat başı, işe başladıkları zaman onlara aylıklarından belli bir miktar keseceğini, bunun burada adet olduğunu söyler. Eğitimsiz üç arkadaş ırgat başına inanır ve aylıklarındaki kesintiye razı olurlar. Bu bilinçsizliklerinden kaynaklanan hata geçim sıkıntısına düşmelerine neden olur. Zaman içinde kesintinin miktarının artması ile beraber, Yusuf başkaldırmaya çalışır ancak bu davranış onları işlerinden eder. *"Tamam. Haftadan haftaya ne zaman alacaksınız paracıkları... Vereceksiniz bana hak, ırgatbaşı hakkı.... Kusuruna bakma onu cahilliğine say. Üstümüze düşen neyse vereceğiz tabi."* (Kemal, 50-51)

Fabrikadan çıktıktan sonra, Laz taşeron'un inşaatında işe başlamaları ile eğitimsizliğin birey üzerindeki etkisi ve bilinçsizliğin iki birey arasında nasıl büyük bir uçurum yaratabileceği gözler önüne serilir. Yusuf, Pehlivan Ali'nin tam tersine, yaşadığı olaydan ders alır, işinden olmamak için kendini tamamen işine verir, yanına çırak olarak verildiği Kılıç Usta'nın bir dediğini iki etmeden, canını dişine takarak çalışır, kısa sürede aylığının yükselmesini sağlar. Daha sonra Kılıç Usta'nın Laz taşeron ile arası açılır, Yusuf onun yerine ustalığa terfi eder. Bir anlamda sistemle uyum içinde oluşu, sorun çıkartmayışı ödüllendirilir. Odak figür burada

öğrendikleriyle, bir kadın yüzünden her şeyi kaybetme yolunda olan, Pehlivan Ali'ye de öğütler vermeye çalışır ancak dinletemez. *"Pehlivan Ali sıkıntıyla gözlerini pencereye çevirdi. Kar etmeyeceğini bildiği halde Yusuf, yine de, "Ali" dedi, kardaş. Gel beni dinle. Onlar adamı yek ekmeğe muhtaç ederler. Adamı yerler yerler de..."*(Kemal, 135)

Odak figürün roman boyunca yaşadıklarından yola çıkarak, eğitimsiz oluşunun büyük ölçüde kararlarını etkilediğini, çevresi ile ilişkilerinde ve sistemle savaşında onu hatalara sürüklediğini söyleyebiliriz.

2 b) Köse Hasan:

Köse Hasan üç arkadaşı içinde en safı olarak kabul edilebilir. Onun tek hayali çalışıp kızına bir tarak almaktır. Bunun için canını dişine takarak çalışır. Odak figür eğitimsizliği ve bunun verdiği cahil cesareti ile arkadaşının peşinden sorgulamadan gider, sistem içinde kaybolur. Köse Hasan da Yusuf gibi, hemşerisinin onlara hemen iş vereceği umudu ile şehre gelir, bilinçsizliğinden yararlanarak işçiyi ezme ve emeğini sömürme üzerine kurulmuş olan bu düzenden nasibini alır. Cır cır bölümündeki ırgat başı, Yusuf'un aylığından kestiği gibi Köse Hasan'ın aylığından da bir bölümü kendisi için keser. Çukurova'nın yakıcı sıcaklarında, sulu koza bölümünün soğuk odalarına düşen Hasan canını dişine takarak çalışır, ancak bir süre sonra hastalanır. İki gün içinde yerine başkası alınır. *"Aman deyim Hasan ayağını sıkı bas!" "Niye?" dedi Hasan. "Hasta masta olup dert olma başımıza da..."* (Kemal, 59)

Ali ve Yusuf, hasta olduğu için Hasan'ın yükünü de üstlenir. Hasan'ı orada bırakarak bir inşaatta çalışmaya başlarlar. Hayatın döngüsü ve acımasız gerçeklikleri onları hasta arkadaşlarını yalnız bırakmaya zorunlu kılar.

2 c) Pehlivan Ali:

Pehlivan Ali, eğitimsizliğin birey üzerindeki olumsuz etkilerini çarpıcı bir biçimde yansıtır. Düşünme ve karar verme yetileri cüssesi kadar gelişmemiş olan Pehlivan Ali üç arkadaş içinde şehrin karanlığına kendini en kolay bırakan ve kendi sonunu getiren figürdür. Pehlivan Ali de diğer iki arkadaşı gibi bilinçsizlik ve boş hayallerin onu ittiği yolu izlemiş ve köyünden çıkıp Çukurova'ya gelmiştir. Odak figür güçlü ve yapılı olduğu için dikkat çeker. Hemşerisinin fabrikasında kırma makinesine verilen Ali'nin de payından Irgat Başı düzenli olarak keser. Aslında Ali'nin güçlü fiziği onun için büyük bir artı iken bilinçsiz bir kişi olan Ali bunu kullanmayı bilemez. Laz Taşeron ona yüksek haftalıkla iş teklif ettiğinde, hemşerisini yarı yolda bırakmanın doğru olmayacağını söyler. Çok zor ve kötü koşullarda yaşamalarına karşın mantığı ile değil, duyguları ile davranması da onun eğitimsizliğine bağlanabilir.

Pehlivan Ali'nin eğitimsizliği onun başını en çok Laz Taşeronun inşaatında çalışmaya başladıklarında derde sokar. Burada Ali, Ömer Zorlu'nun karısı Fatma'ya aşık olur. Ali Fatma'ya yakınlaşmak için Ömer Zorlu ile arkadaşlık kurar ancak kumarbaz olan Ömer Zorlu bu arkadaşlığı ödeyemeyeceği borçlar almak için kullanır. Ali bu işin nereye gittiğinden habersiz, Fatma'nın aşkı ile Ömer'e hatta zaman zaman Fatma'ya para vermeye devam eder. Yusuf durumu fark ederek onu uyarmaya çalışsa da Ali onu dinlemez hatta bir süre sonra Fatma'nın evine taşınır. Uzun süre Fatma'ya ve Ömer'e para vermeye devam eden Ali amacına ulaşır ve Fatma ile yakınlaşır. Bu ilişki Ali'yi daha da kötü etkiler ve Ali aşkın yarattığı saflık ve duygusallıkla Fatma'yı alıp kaçır. Eğitimsizliği Ali'yi zar zor bulduğu işinden ayrılmaya ve kacmaya iter. “*“Senin gül hatırın olmasa ben ona para mı verirdim?” Fatma bakmadan mırıldandı: “Bilmiyor muyum?”*” (Kemal, 142)

alışmak için gittikleri çiftlikte Ali eski işinden daha zor olan ırğatlık ile uğraşırken Fatma çiftlik işlerine bakar. Bu çiftlikte insanlar okadar eğitimsiz ve bilinçsizdir ki parasını şuursuzca

saçıp savuran, etik olmayan davranışlarda bulunan ağalarını gözlerinde tanrılaştırmışlardır.

"*Vurana ne bakıyorsun? Bey o. Ona günah olur mu?*" (Kemal, 112)

Çiftlikte Fatma'dan hoşlanan Kâtip Bilal Ali'nin patozda çalışmasını ister. Ali, bir kez daha olabileceklerin farkında değildir. Patozda çalışmaya giden Ali'nin aklında hep Fatma vardır. Ali kısa süre sonra ayağını patoza kaptırıp ölür. Ali'nin eğitimsizliği olayların sonuçlarını önceden kestirememesine neden olur. Duygusal kararlar vererek bunların sonuçları ile boğuşmak zorunda kalır. Odak figürün deneyim ve bilinç eksikliğinin sonunu hazırladığını söyleyebiliriz. "*Cemşir Ağamla sekiz haftalığına kesişmişler...*" "*Bitti. Madem kesiştiniz, her nerede iş gösterirse gitmeye mecbursun. Gitmem ne demek? Senin keyfine mi?*". Pehlivan Ali, "*Ben gitmem demiyorum. dedi*" (Kemal, 202)

3.Siyasal Oluşum

Feodalizm (derebeylik), Orta çağ Avrupa'sında ortaya çıkmış bir sistemdir³. Bu siyasal ve ekonomik örgütlenmede, koruyan korunan ilişkisi vardır. Toprak ve toprakta çalışan köylü, derebeyinin malı sayılır; köylü ürettiğini ve yüklü miktarda vergiyi derebeylerine verir. Bunun karşılığında derebeyi onlara az miktarda yiyecek, para ve koruma verir. Sınıfsal yapının oldukça belirgin olarak gözüktüğü bu sistemde, kral yönetimi elinde tutar, derebeyleri, soylular ve kilise ona bağlıdır. Köylü sınıfı ise kendi toprağını yönetme hakkı verilmiş olan derebeyleri için ter döker. Ekonomik koşulların getirdiği zorunluluklar doğrultusunda çalışmak zorunda kalan köylü yıpranır, herhangi bir başkaldırı durumunda ise öldürülürdü.

"Bereketli Topraklar Üzerinde" adlı yapıtta, feodal sistemin sınıflı yapısı açık bir şekilde görülmekte ve derebeylik sisteminin baskısı odak figürlere ağalık sistemi olarak yansımaktadır. Odak figürler; Yusuf, Ali ve Hasan roman boyunca ağaların ve üst kesimin oyuncağı olmuş onlar için ter dökmüştür. Karın tokluğu ve canları pahasına çalışmıştır. Üç arkadaştan Hasan bu sisteme uzun süre dayanamazken, Ali sistemin birey üzerindeki baskı oluşturma yöntemlerini

anlayamamış, hatalar yapmıştır. Sömürü sistemi kısa süre sonra onun da canını almıştır. Sistem dolayısıyla ekonomik düzenin de bozulduğu bu toplumda, birey zorunlu olarak boyun eğmeye itilmiştir. Yusuf bu gerçekliğin farkına kısa sürede varmış ve canını dişine takarak çalışmıştır. Düzene başkaldıranlar ise kendini "namuslu, erdemli" insan olarak adlandıran üst kesim tarafından ortadan kaldırılmıştır.

3 a) İflahsızın Yusuf:

Yusuf ne kadar diğer iki arkadaşı gibi şehir ve şehrin kirli oyunları konusunda deneyim sahibi olmasa da, amcasından kalma bir kulak dolgunluğu vardır. Amcası ona sık sık, insanın kendini şehrin havasına kaptırmaması gerektiğini, şehrin onu yutacağını söylemektedir. Yusuf amcasının bu sözlerini, romanın başında, henüz Adana Garı'na ulaşmadan hatırlar ve sık sık tekrarlar. Bir çeşit ön izlek olarak kullanıldığını söyleyebileceğimiz bu sözler, üç arkadaşın romanın ilerleyen bölümlerinde şehrin kirlenmişliğinden payını alacağını düşündürür.

Romandaki odak figürler, hemşerilerinin fabrikasında işe girmeleri ile sömürü sisteminin içine girerler. Buradaki ırgat başı oldukça uyanık bir şekilde karakterize edilir. Yusuf ve arkadaşlarını, güçsüz, zavallı, sisteme boyun eğmek zorunda olarak gören ırgat başı; her hafta haftalıklarından keserek onları sömürmeye başlar.

Sistem karşısında güç alabilecekleri hiçbir şey olmayan bu üç arkadaş, bilinçsizliklerinin etkisi ile düzene boyun eğmek zorunda kalırlar. Kısa süre sonra, kesilen haftalıkları ile geçinmenin, hayatta kalmanın zor olduğu gerçeği ile karşılaştıklarında, haklarını aramaya kalkar ve hemşerileri ile konuşmaya karar verirler. Lakin sınıflı toplum yapısında bu o kadar kolay değildir. İşçi ile işveren arasına pek çok kişi girdiğinden önce odacı ile konuşmak zorunda kalırlar. Odacı, bu durumu kendi lehine dönüştürmek ister, ırgat başını şikâyet etmek yerine, ırgat başı ile konuşup kestiği haraçtan kendine pay ayırmasını söyler. ırgat başı çaresiz, patrona kendinden yakın bir konumda olan bu adamın teklifini kabul eder. Ertesi gün, Yusuf, fabrikada

şikâyetin büyük suç olduğu, hemşerilerinin onlara çok kızgın olduğu ve bu yüzden kovuldukları yalanı ile karşılaşır. Çaresiz, fabrikayı, terk etmek zorunda kalırlar.

Romanda odak figürleri sömüren ve sistemin ağır yükünü onların üstüne yıkan bir başka karakter ise, Köse Topal'dır. Köse Topal, topal olduğu için çalışamaz; geçinmek, bu sistem içinde hayatta kalabilmek için, başkalarının emeğini sömürmeye kalkar. Küçük dairesini, çalışmak için şehirden gelen ırgatlara kiraya verir. Çok sayıda ırgat, bu dairede oldukça kötü koşullarda barınırlar. Dairenin yüksek faizli kirası ise ırgatların aldığı üç kuruşluk yevmiyeyi sömürmeye yöneliktir. Irgatlar, sokağın tehlikelerinden korunmak için çaresiz bir biçimde kötü koşullarda kaldıkları eve zar zor kazandıkları parayı verirler. Yusuf, Hasan ve Ali de diğer ırgatlar gibi Topal'ın istediği parayı ona vermek zorunda kalırlar. Hasan'ın hastalanıp çalışmaması, Yusuf ve Ali'nin sırtındaki yükü ikiye katlamış daha çok çalışmalarını gerektirmiştir. Kısa süre sonra Yusuf ile Ali Hasan'ı geride bırakarak oradan ayrılırlar. *"Yıllardır Çukurova'ya herkesten önce iner, muhtardan bu ahırını on liraya aylıkla kiralar, sonrada adam başına üç liradan yataklık verirdi ırgatlara"* (Kemal, 68)

Yusuf ve Ali, daha sonra inşaatta çalışmaya başladıklarında, fabrikadan kurtulmuş olsalar da, sistemin dışına çıkamamışlardır. Buradaki ırgat başı da kendi payını aylıklarından kesmiştir. Hatta Yusuf daha sonra Kılıç Usta'nın yerine geçmiş ancak onun aldığı ücreti alamamıştır.

"Paradan paraya beni kollamanız lazım!". İki arkadaş kaygıyla bakiştular. Ulan ne bok yerdı bu şehir dedikleri. Fabrikada avanta, yapılarda avanta. Pehlivan Ali'nin öfkeden kulakları kızarmıştı. Amele çavuşu hiçbir şeyin farkında değil:" ...Beni kim kollarsa işimde onu tutarım. Niye? Çünkü ben inşaatın sahabının adamıyım. Taşeron benim işime karışmaz, vız gelir!" (Kemal, 99) *"Aç gözünü" dedi. "Alırdı ustan on lira net!"* (Kemal, 156)

Romanda öne çıkan siyasal oluşum, bu şekilde köylerinden çıkıp Çukurova'ya çalışmaya gelen bu üç arkadaşta asla, adalet, eşitlik ve insanca yaşama ulaşma hak ve şansını tanımayacaktır.

3 b) Köse Hasan:

Köse Hasan, bu üç arkadaş içinde en şanssız ve gücü bu sömürü sistemine karşı ilk tükenen, ilk pes edenidir. Köse Hasan çalıştığı ıslak koza bölümünde hasta düşmüş, çalışmaz olmuştur. Irgat başı onu da haftalığından kestiği için pek bir birikim yapamamış, hastalığında kendine ilaç bile alamamıştır.

Hasan çalışamayınca onun yükü da arkadaşları Yusuf ve Ali'nin sırtına kalır. Hasta olduğu için Hasan Köse Topal'a kirayı zamanında veremez. Kira her gün faiz ile katlanarak artar. Hasan'ın hastalığında Topal onu kandırarak son parasını almış ve ona hastalığı ile hiç ilgisi olmayan "ilaçlar" içirmiştir. Bu durum da sistemin acımasızlaştığını, insanların çaresizlikleriyle nasıl beslendiğini gösterir. Yan figürlerden olan Hidayet'in oğlu, Köse Topal'ın yaptıklarının farkında olarak, ona kin duyar. Bu nedenle Hasan'a olabildiğince destek olur. Çünkü Yusuf ve Ali artık Hasan'la ilgilenemeyecek durumdadır. Hasan bir süre sonra ölür. Hidayet'in oğlu daha sonra Topal'ı öldürür. Buradan yapıtta, böyle iç içe geçmiş insan ilişkileri içinde adaletin ve eşitliğin olmadığı siyasal ortamda bireyin bireye kıldırıldığının vurgulandığı çıkarımına gidebilirim. *"Elli kuruşun yok muydu?" Hasan içini çekti. Gözlerinden yaşlar boşaldı, Köse Topal'a üzgün üzgün baktı: " Yok emmi, vallaha yok!" "Canım yirmi beşin de olsa olurdu..."* (Kemal, 93)

Köse Hasan'ın öyküsünde cehaletin etik ve ahlaki gelişime olanak tanımadığı, insanı ona sunulan yaşama mahkûm ettiği sosyal gerçeklik ve bir ilaç bile alamayacakları olumsuz koşulların, sınıflı toplumsal yapının egemen olduğu siyasal oluşum yansıtılır.

3 c) Pehlivan Ali:

Pehlivan Ali romanda en bilinçsiz karakter, kendini şehrin rüzgârına en çok kaptıran figürdür. Bu nedenle sömürülere açık olmuş, tehlikeleri görememiştir. Pehlivan Ali maddi olarak sömürüldüğü kadar fiziksel olarak da sömürülür. Fiziksel olarak oldukça iri yapılı ve güçlü olan Ali hep güç gerektiren zor işlerde çalıştırılmıştır. Fabrikaya girdiği zaman arkadaşları gibi onun da haftalığından kesinti yapılır. Ali, fabrikada kırma makinesine verilmiş, çok fazla çalıştırılır. Odak figür, Laz Taşeronun yüksek haftalıkla teklifini reddeder. Hasan'ın hastalanması üzerine Köse Topal'ın faizli kira gideri Yusuf gibi onun da üzerine kalmıştır. Yusuf ile birlikte hakkını aramaya çalışırken isten atılmasının üzerine, bir zamanlar arkadaşlarını bırakmamak adına yüksek ücret ile çalışmayı kabul etmeyen odak figür daha düşük bir haftalıkla hem de hasta arkadaşını arkasında bırakarak çalışmak zorunda kalır. Koşullar onun arkadaşlık anlayışını bile hiçe saymasına neden olacak kadar acımasızdır. *"Irgatbaşılar ırgat pazarının mutlak hakimleridirler. Rızkların sahibi! Şöyle bir görünüveren bir ırgatbaşının çevresi hemencik umutla alınır. Ağzından çıkacak her söz kerametmişçesine dinlenir."* (Kemal, 164)

Ali inşaata girdikten sonra Fatma'ya âşık olmuştur ve onu elde edebilmek için her şeyi yapmaya hazırdır. Bu nedenle ekonomik açıdan kullanıldığını fark etmez. Bir gün, şoförün karısı Fatma'yı nişana götürmek için aldığı zaman, Ali bu durumdan şüphelenir ve onları takip eder. Fatma, o akşam para karşılığında, şoförün evinde Laz Taşeron ile ilişkiye girer. Bu olay işçi sınıfının, siyasal yapının getirdiği bu ekonomik koşullar altındaki, ezilmişliğinin ve çaresizliğinin boyutunu gösterir. Bir avuç para için kendini, kendi namusunu satacak kadar acizdirler. Bunca olanlara rağmen Laz Taşeron gibi üst kesim insanlar kendileri halen "namuslu ve erdemli" olarak adlandırabilmektedir.

Feodal yapının birey üzerindeki baskısını Ali ile Fatma'nın kaçtıktan sonra çalışmaya başladıkları çiftlikte de görürüz. Bilal, Fatma ile ilişkiye girebilmek için onu, Ali'yi çiftlikten

yollamakla, işsizlikle tehdit eder. Fatma ile birlikte olabilmek için de Ali'yi patozda çalışmaya yollar. Fatma bunu bilse de çaresiz boyun eğmek zorunda kalır. Burada feodal yapının, işçinin ekmeğe olan ihtiyacını ve onu kaybetme korkusunu kullandığını söyleyebiliriz.

Ali'nin çiftlikten patozda çalışmaya gönderilmesi ile romanda uzam değişir. Buranın diğer uzamlardan bir farkı vardır. Buradaki işçi sınıfı daha bilinçli ve başkaldırmaya daha meyillidir. Ali kısa sürede Zeynel ve Halo Sardin ile arkadaş olur. Onlar ile geneleve gitmeye başlar. Zeynel oldukça akıllı ve çalıştırıldığı koşulların farkında olan bir yan figürdür. Yedikleri pilavın soğukluğu, içinden çıkan taşlar, mesai saatlerinden fazla çalıştırılmaları, ırgat başının mola aralarını kısa kesmesi gibi haksızlıklara ve olumsuzluklara tepkisiz kalmaz. Zeynel büyük bir başkaldırı planlamakta, pilav arabasını devirmek istemektedir. Bu amacını gerçekleştirmek için Pehlivan Ali'nin çok ise yarayacağını düşünmektedir. Irgat başı, buradaki işçilerin hayat enerjilerini sonuna kadar sömürmekte, onları fazladan çalıştırmakta, bir çay içecek zaman bile vermemektedir. Ancak, Zeynel ve Halo Sardin ve onların güçlü kollarından korkmaktadır. Hem oldukça is görmektedir bu ikisi. Pehlivan Ali'nin gelmesi ile onların yerine geçecek adam bulunmuş olur ve başkaldıran Zeynel ile Halo Sardin'i ilk fırsatta kovar. Başkaldıran hakkını arayan işçi sınıfı bir kez daha susturulmuş, ekmeğinden edilmiştir. Üstelik bu yine onlardan gibi bir işçiye, aynı sınıftan olan içlerinden birine güvenilerek yapılır. Sistem yerine geçecek birini bulduğu sürece sorun çıkararı dışlamaktan çekinmez. *"Irgatbaşı ikisini de alıcı gözle süzdükten sonra Pehlivan Ali'yi daha çok beğendi. Geniş omuzlu, kalın, sımsıkı biriydi ki, ustalaşırsa ne Zeynel'i aratırdı, ne Samdin'i."* (Kemal, 223)

Patoz alanında ırgat başının yanında işçileri sömüren bir başka yan figür bakkaldır. Bu adam ırgatbaşı ile bir olup, ırgatlara kumar oynatır, onları borçlandırır; ödeme günü geldiğinde ise alacağını fazlası ile alır. İşçilerin bir avuç paraları da bu adama gitmektedir. Ali de zamanla bu kumar döngüsünün bir parçası olur. *"Kumar sırasında elden ele dolaşan bütün bu öteberiler,*

sonunda gene Karamaça Veysel'in cebine girerdi. Çünkü bugün yutan, nasıl olsa yutulacağı için, yeniden borçlanacaktı." (Kemal, 227)

Patoz alanında, romanda yer verilen bütün üst sınıf karakterlerden farklı olarak, Patoz Ustası, oldukça bilinçli, işçinin iyiliğini düşünen bir figür olarak yansıtılır. İrgatbaşının da laf geçiremediği bu adam, işçilerin daha insani sürelerde çalıştırılması gerektiğini, fazla çalışmanın verimi düşüreceğini söylemektedir. Bir süre sonra Zeynel ve Samdin ile bu adamın da işine son verilmiştir, ancak yeni gelen patoz ustası da işçiden yanadır ve ırgatbaşını olabileceklere karşı uyarmaktadır. *"Kırk beş kişilik patozda otuz iki kişi çalıştırıyorsun?" "...Hayır hayır yanlış anlama. Kendim için bir şey istemek âdetim değildir. Yalnız sonunda herhangi bir kaza, herhangi bir teftiş oldu mu, benden yardım bekleme o kadar."* (Kemal, 338)

Zeynel ile Sardin 'in gidişi ile Pehlivan Ali'nin onların yerini almasını sağlamıştır ancak Ali şimdi iki kişinin işini yapmaya çalışmakta, olabildiğince hızlı çalışırken kendi patoz makinesinden çıkan, toz duman ve kesici parçalardan korumaya çalışmaktadır. İrgatbaşı bir gün işi fazla hızlandırdığında ırgatbaşına işi durdurmasını, işçilerin ve makinenin bu kadar yükü kaldıramayacağını söylemiş ancak dinletememiştir. Patoz ustası çıkacak herhangi bir kazadan kendisinin sorumlu olmadığını söyleyip, ırgat başını yalnız bırakmıştır. Kan ter içinde kalan, sırtına yapışan parçaları kaşıyıp çıkaracak, zamanı bile olmayan Ali çok geçmeden tükenir ve ayağını patoz makinesine kaptırır. Şiddetli gürültüyü büyük bir yangın izler ve her şey Pehlivan Ali ile o yangında kaybolur. Feodal düzenin paranın gücüne doymayan yapısı, açgözlülüğü sadece odak figürleri yutmaz, sistemden beslenen diğer kişileri de içine alır. O kötü koşullarda hak etiklerinin çok altında bir paraya bile razı olan insanların ekmek kapısı tümüyle yok olur.

4. Sonuç:

Bereketli Topraklar Üzerinde odak figürlerin yaşadıkları aracılığıyla olayın geçtiği coğrafyadaki insan ilişkilerinin dayandığı toplumsal gerçeklikleri yansıtan bir romandır.

Pehlivan Ali, İflahsızın Yusuf ve Köse Hasan yaşadıkları toplumdaki olumsuzlukların yazgılarına dönüştüğü söylenebilecek üç figürdür. Bu üç figür uzam değiştirerek yazgılarının akışını farhılaştırabileceklerinin hayalini kurarlar, ancak eğitimsizlikleri onların mantıklı planlar yapmalarını engeller, çünkü sınırları böylesine kesin çizgilerle belirlenmiş bir sınıflar arasındaki ayırım böylesine uçuruma dönüşmüş bir toplumda bu hiç de kolay değildir. Bir tanıdıklarının fabrikası oluşu, onlara Çukurova'daki bütün kapıları açmaya yetmeyecektir. Odak figürler bu gerçekler yüzleştiklerinde çıkış yolu bulmanın çok da kolay olmadığını görürler.

Çukurova'ya gelen Pehlivan Ali, İflahsızın Yusuf ve Köse Hasan aslında öyle büyük hayalleri olan kişiler de değildir. Birinin düşünüyü kurduğu gaz sobasını almak, diğerinin kızının istediği armağanları ona götürebilmek gibi aslında ulaşılabilecek pek de güç olmayan hedefleri vardır, ancak parçası oldukları toplumsal düzen ve alt sınıfın acımasız yaşama koşulları onları hayatta kalma konusunda bile zorlar. Bu olumsuz koşullar nedeniyle insana yakışmayan bir yaşam sürer, hatta hayatlarını kaybederler. İflahsızın Yusuf dışındakiler burada, güçlünün zayıf olanı öğüttüğu ortamda var olmayı başaramazlar.

Yapıtta odak figürlerin yaşadıkları toplumsal gerçekler karşısındaki boyun eğiş nedenleri incelendiğinde bunların: eğitimsizlik, siyasi oluşumdan güç alan feodal yapının baskısı, sınıflı toplumsal yapı ve bunun yarattığı adaletsizlikler olduğu görülür. Odak figürlerin de bütün bu olumsuzluklarla baş edecek gücünün ve eğitiminin olmayışı toplumsal yapıdaki sınıflar arası uçurumun büyüklüğünün sonucu olarak alınabilir. Sistem eğitimsiz, çaresiz ve seçeneksiz insanların bu durumundan yararlanarak varlığını sürdürür.

Kaynakça

1. Kemal, Orhan. Bereketli Topraklar Üzerinde. 4. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi Yeni Türk Yazarları Serisi: 1 1974 380 sayfa
2. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/dizeler/balik-tut.html>
3. <http://www.tarihsayfasi.com/feodalite-rejimi/default.asp>